

מנחות י

משה שווערד

1. ספר איזהו מקומן

וְחֵד לְהַכְשִׁיר צִדְדֵינָּהּ וְחֵד לְפָסוּל צִדֵּי צִדְדֵינָּהּ:

א] כשמכשירין מתן שמן בצדדין, האם דוקא כשנמצא גם הדם בצדדין:

מפירש"י (ד"ה למה לי) משמע דאם נתן השמן בצדידי הדם פסול, ומאי דמכשירינן צדדין היינו אם היה גם הדם באותו מקום בצדדין. אולם דעת הרמב"ם (מחוס"כ ה. ס. א.) דאפילו נתן השמן על צד הדם כשר, וטעמו נראה מקאמרה הגמ' בסתמא להכשיר צדדין משמע בכל ענין - כ"כ הזבח תודה, אמנם הלח"מ שם רוצה להשוות דעת הרש"י [למסקנא] להרמב"ם, ע"ש.

וע"ע בחי' הגרי"ז שגם נקט בדעת רש"י דבעינן על מקום דם האשם ממש ודלא כהרמב"ם, וכן דעת החזו"א (נגעים יב. טז.), והוכיחו כהרש"י ממתני' דמסכת נגעים, ועי"ש בחזו"א בישוב דעת הרמב"ם, וע"ע מנח"א עמ' קמ"ב.

2. ספר יד בנימין

דף י' בגמ' על דם האשם ועל מקום דם האשם למאי אתו. פירש"י הני תרי קראי על דם האשם דעני ועל מקום דם האשם דעשיר ל"ל. וקשה טוונא הלא כבר דרשינן לעיל דאיתא ליימורא לזוהן ידו דעני ודעשיר חד להכשיר צדדין וחד לפסול ידיו צדדין. והתוס' מפרשים דקושי' הגמ' אמאי שני קרא דייצורי' ליכתוב או אידי ואידי על מקום או אידי ואידי על דם, אבל לפירש"י קשה. שו"ר שכבר עמדו צוה המפרשים, ועי' ל"ק שכ' דאפש"ל דס"ל לרש"י דאפ"ה פריך שפיר דצמד קרא סגי כיון דגלי צעשיר ה"ה צעני והו"ל כאלו כתיב על דם האשם גם צעני ושפיר מיימורא על צוהן יד ורגל דעני כמו צעשיר, (ועי' עוד צחידושים המיוחדים להרשב"א שהאריך צוה).

3. קרן אורה על מסכת מנחות דף י/א

גמרא על דם האשם על מקום כו'. ופ"י רש"י ז"ל דעל דם איצטריך לאשמועינן דיתן שמן על הדם ולא אצלו והרמב"ם ז"ל בהל' מחוסרי כפרה (פ"ה ה"א) כתב דאם נתן אצלו ג"כ יצא ועי' לחם משנה שם. ונראה דזה תליא בפלוגתא דעל בסמוך /י:/. וקי"ל דעל לאו דוקא אלא גם בסמוך מיקרי על כדאיתא לקמן פרק שתי הלחם (צ"ח ע"א):

4. שפת אמת על מנחות דף י/א

בגמ' חד להכשיר צדדין פירש"י צדדין של בוהן. וקשה לי למה מצריך ריבוי צדדין גבי שמן ולא גבי דם. ולולי פירש"י ז"ל הי' נלע"ד דבאמת כל מקום שצריך הזאה על אותו דבר אין נ"מ כלל בין למעלה או למטה וכמו בהזאת מי חטאת דכתי' והזה הטהור על הטמא ומ"מ בכל מקום שנגע בבשרו מהני וה"ה הכא על בוהן בכ"מ חשיב על בוהן. רק כוונת הגמ' גבי שמן דאם הי' בצדדין של מקום הדם ג"כ מהני דנקרא שפיר מקום דם האשם אבל צדי צדדין של הדם פסול כגון שנתן הדם למעלה והשמן למטה פסול אבל דם למעלה ושמן מן הצד או דם מן הצד ושמן למטה כשר כנ"ל. מיהו גם הרמב"ם (ריש פ"ה מה' מחו"כ) ס"ל כרש"י ודעתם רחבה מדעתי:

5. "אבל איתיה אימא הוי חציצה קמ"ל על דם האשם"

• תלמוד בבלי מסכת זבחים דף לה/א

אלא רבי יהודה לטעמיה דאמר אין דם מבטל דם אמר להם רבי יהודה לדבריהם למה פוקקין העזרה אמרו לו שבח הוא לבני אהרן שיהלכו עד ארכובותיהן בדם **והא דם הוי חציצה לת הוא ולא הוי חציצה דתנן דם והדיו והדבש והחלב יבישין חוצצין לחין אין חוצצין** והא קא מיתוסי מאנייהו ותנן היו בגדיו מטושטשין ועבד עבודתו פסולה וכי תימא דמדלו להו והתניא מדו כמדתו שלא יחסר ושלא יותיר בהולכת אברים לכבש דלאו עבודה היא ולא התניא והקריב הכהן את הכל זו הולכת אברים לכבש אלא בהולכת עצים למערכה דלאו עבודה היא ולעבודה היכי אזלי אזלי איצטבי

• הגרי"ז על מסכת מנחות דף י ע/א

שם, בגמרא ואי כתב רחמנא על מקום הוי אמינא דוקא נתקנה אבל איתא אימא הוי חציצה, ופירש"י (בד"ה הוי חציצה), בין שמן לבהן וליפסל דרחמנא אמר על בהן להכי איצטרך על דם, ויש לעיין דהרי אימתי אמרינן דהוי חציצה דוקא כיבש אבל לח הא אמרינן בזבחים (דף ל"ה ע"א) דאינו חוצץ, **וא"כ יש לעיין איך הדין הכא, אי נימא דחידוש התורה הוא דהכא לא הוי חציצה אפילו היכא דבכ"מ הוי חציצה, אלא דא"כ הוי זה חידוש דין, וברמב"ם לא משמיענו כלל חידוש זה, או אפשר דבאמת אחר גילוי קרא אינו חוצץ דוקא בלח ולא ביבש, אלא דבלא גילוי הקרא דגם לח חוצץ, וכלשון רש"י דהוי אמינא דבעי דוקא על בוהן, שלא יהיה שום דבר חוצץ בין שמן לבוהן קמ"ל דכשר, אבל דוקא בלח דאין בו דין חציצה בכ"מ ולא ביבש, והנה בדיבור הקודם קאמר רש"י בשלמא חד כתבי' לאשמעינן דיתן שמן על הדם ולא אצלו אלא מקום דם ל"ל, ומוכח מדברי רש"י דאצל הדם לא כשר גם בלי גילוי הקרא דנתקנה ג"כ כשר, אכן לפי"ז צ"ע מ"ט נקט הגמרא הצריכותא דנתקנה, ולא קאמר דעל מקום אשמעינן דגם אצלו כשר ולא בעי על דם ממש, ונראה פשוט דאחר גילוי הקרא דנתקנה כשר גם אצל הדם כשר, והנה ברמב"ם בהל' מחוס"כ (פ"ה הל"א) כתב בין שנתן השמן על דם האשם עצמו מלמעלה בין שנתן בצד הדם אפילו נתקנה הדם קודם שיתן השמן על בהונות יצא וכו', ומוכח מדברי הרמב"ם דגם בלי דין נתקנה כשר ליתן השמן אצל הדם, והוה דלא כרש"י, וע"ש בלחם משנה שהשווה דעת הרמב"ם עם דעת רש"י, דרש"י כתב אי לא כתיב הקרא דנתקנה כשר, והרמב"ם איירי אחר גילוי הקרא, אכן נראה דשיטת רש"י באמת דלכתחילה דינא הוא ליתן השמן על הדם, וזהו קיומו של נתנת השמן ליתן על הדם, ואין זה דין מקום בלבד ליתן על מקום דם, אלא דקיום נתנת השמן הוא ליתן על הדם, וממילא ג"כ חידוש לנו הקרא דלא הוי חציצה אפילו ביבש, כיון דהוי קיומו נתן על הדם ממילא אינו שייך שהדם יחצוץ, דאין זה דין מקום בלבד אלא דחידוש לנו הקרא דאפילו נתקנה ג"כ כשר ליתן את השמן, אבל דוקא נתקנה שכבר אין הדם, אבל היכא דישנו לדם או אפילו אחר החידוש של הקרא דנתקנה כשר אפילו לכתחילה צריך ליתן השמן על הדם ממש ולא אצלו, ומיושב מה שהקשינו דאמאי לא עביד הצריכותא מעל הדם, וזהו דלא כשיטת הרמב"ם ודו"ק:**

6. ספר איזהו מקומן

הו"א דוקא נתקנה אבל איתיה אימא הוי חציצה:

יש לעיין הלא איתא בזבחים דף לה. דדם לח אינו חוצץ:

יתכן לישב דאיצטרך לאשמעינן דאפילו יבש או סריך (לקמן כ"א). אינו חציצה אף דבעלמא חוצץ.

עוד יתכן לתרץ לפי מש"כ המקור ברוך (מ"א סוף סי' י"ח) דדוקא בעומד על הרצפה ומכביד בגופו לא הוי לח חציצה בינו לרצפה. וע"ע בזה קה"י טהרות סי' נ"ח.

והיותר נכון לישב דהכא דכתיב 'על מקום' ולא כתיב 'על דם' הוה ס"ה. דהוא דין מיוחד דחציצה פסולה אפילו בלח לפי דבעינן על מקום ממש. ומצאתי כע"ז בנתיבות הקודש ע"ש.

שוב ראיתי שדן בזה ח"י הגרי"ז (נד"ה צנמלא ואי כתב), ועי"ש שחקר האם לאחר גילוי התורה דאינו חציצה כשר ליתן על הדם ואפילו יבש, או דקמ"ל דדוקא על דם לח שרי דס"ד דבעינן על בהן ממש, אבל לעולם יבש הוי חציצה, וע"ע בענין זה במנח"א עמ' קמ"ג.

7. ספר קובץ שעורים ח"א - מסכת פסחים דף ה/ב

(טז) ... וא"ת היאך שן כשרה למליקה והא בעי ימין, וי"ל דלא נקט שן שיהא כשר וכו' ועוד י"ל, דשמאל גרע משן, והיינו דבהא דשמאל פסול יש לפרש מפני שאינו ימין, וא"כ גם שן פסול שאינו ימין או דלא בעינן ימין אלא שלא יהא של שמאל ושן אינו שמאל:

8. שטמ"ק אות ט

• ספר יד דוד

✓ הרי קמיצה דלא כתיבא ביה אלא כהונה וכו'. ומקשים דהא רבא גופא אמר לעיל יד יד לקמיצה⁸². וילע"ד נראה דהן דילפינן מיד יד ימין, ומ"מ לישנא דרבי יוחנן קא קשיא ליה דאמר כל מקום שנאמר אצבע וכהונה, משמע דכללא כ"ל דוקא במקום שנאמר אצבע וכהונה, אבל במקום שלא נאמר תרווייהו לא הוה ימין אפילו ע"י לימוד אחר לא מצינו כן, והא מצינו אף במקום שלא אמר תרווייהו דהוה ימין.

• הגרי"ז על מסכת מנחות דף י ע/א

שם, בגמרא הרי קמיצה דלא כתיבא בה אלא כהונה, ועיין בשיטמ"ק (אות ט) שתמה דמאי פריך הלא כתיב בה יד יד לקמיצה ע"ש, ונראה דהוי נפק"מ דאם הוי ילפינן מיד יד ולא משום כהונה א"כ הא דבעינן ביה ימין אין זה מדין עבודה דבעי ימין, אלא דהוי גזה"כ ודין מיוחד דבעינן קמיצה בימין, אבל לא משום דדין עבודתה הוא בימין, אבל אם ילפינן מכהונה וכן הוא באמת למסקנא, אז הוי זה מדין עבודה דבעי ימין, והנה לעיל (דף ו' ע"ב) אמרינן לכן בתירא דקמץ בשמאל יחזור ויקמוץ בימין, משום דאית ליה הכשירא ביוה"כ, ואימתי זה שייך לומר דוקא אם דין ימין הוא מדין עבודה, על זה אמרינן דאית ליה הכשירא במקום אחר בעבודה אחרת ביוה"כ ולכך יחזור, אבל אם דין ימין הוי דין מיוחד בקמיצה דנלמד מגזה"כ לא שייך כלל למימר דאית ליה הכשירא ביוה"כ, כיון דלאו מטעם עבודה אתינן עלה, וזהו דפריך הגמרא והרי קמיצה דלא כתיב בה אלא כהונה, ודין ימין שלה הלא מוכח לעיל דזהו מדין כהונה, ולא משום גזה"כ דיד יד גרידא:

9. ספר מקדש דוד - קדשים - סימן ה

(ב) והנה בענין הקטרה יש לחקור מאימתי היא מתחלת אי העלאה מהרצפה על המזבח הוא ג"כ בכלל הולכה ורק הזריקה לתוך האישים היא הקטרה או דהעלאה ע"ג המזבח שייכת לעבודת הקטרה ולא לעבודת הולכה והנה במנחות (י' ע"א) דמקשינן והרי הולכת אברים לכבש דכתיב בהו כהונה כו' דאמר מר והקריב הכהן את הכל המזבחה זו הולכת אברים לכבש ותנן הרגל של ימין בשמאל כו' ומתריצין כי אמרינן או אצבע או כהונה הנ"מ בדבר המעכב כפרה כו' וכתב רש"י ז"ל שם בדבר המעכב כפרה דומיא דהזאות דמצורע לאפקוי הולכה דלא מעכבא דאפשר לשחוט ולנתח אצל הכבש עכ"ל ויש לעיין בזה הא כי ישחוט וינתח אצל הכבש אכתי איכא הולכה מכבש לראשו של מזבח וא"כ אכתי אינו מבטל את ההולכה ונראה דמש"ה כתב רש"י ז"ל שישחוט וינתח אצל הכבש ולא כתב שישחוט וינתח בראשו של מזבח משום דאיכא למ"ד דאין הפשט וניתוח בראשו של מזבח ואף לפמ"ש התוס' זכחים (פ"ה ע"א) דאם שחטה בראשו של מזבח לכ"ע יש הפשט וניתוח בראשו של מזבח מ"מ הקריבין ע"כ צריך להורידן כדי להדיחן כדאמרינן בגמרא שם וצריך אח"כ להעלותן א"כ ההולכה מכבש לראשו של מזבח ע"כ אי אפשר לבטלה] ומזה יש להוכיח דהעלאה מכבש לראשו של מזבח אינה בכלל הולכה רק שייכת להקטרה שמעלהו למערכה והעלאה למערכה תחילת הקטרתה [ומדוקדק לשון הגמרא והקריבו הכהן כו' זו הולכת אברים לכבש ולא קתני זו הולכת אברים לראשו של מזבח דרק עד הכבש בכלל הולכה...

מיהו משלהי עירובין יש להוכיח להדיא דמהכבש למזבח ג"כ הוא בכלל הולכה דאמרינן (ק"ד). דבזקין מלח ע"ג הכבש כדי שלא יחליקו ופרכינן והא הוי חציצה ומשנינן בהולכת אברים דלאו עבודה היא ופרכינן ולא והאמר מר והקריב הכהן את הכל המזבחה זו הולכת אברים לכבש ע"ש ואע"ג דהתם בזקין על הכבש ומוכח דאף על הכבש הוא ג"כ בכלל הולכה ולענ"ד זו היא הוכחה גמורה ומה שהקשינו לר"ע היכא משכחת לה בבע"מ לאו דכל תקטירו צריך לדחוק ולומר באינו מעלה האבר דרך הכבש רק עומד על הרצפה וזורקו למזבח דהקטרתו וקליטתו באין כאחד אך דברי רש"י ז"ל במנחות שהבאנו לעיל צ"ע:

והשתא דאתינן להכי דמן הכבש למזבח ג"כ בכלל הולכה הוא הא דאמרינן בזבחים (י"ג). בהולכת הדם לר"ש דלא מהני מחשבה משום דהוי עבודה שאפשר לבטלה דשוחט בצד המזבח וזורק ואמרינן בגמרא (י"ד). דמודה ר"ש רק בחטאות הפנימיות דהוי הולכה שאי אפשר לבטלה [וכן בב' בזיכי לכוונה ע"ש] ואע"ג דבחטאות החיצוניות דניתנין על קרנות המזבח ג"כ איכא הולכה דצריך להוליך הדם לראשו של מזבח ליתן על הקרנות צ"ל דזה דנקט שוחט בצד המזבח הוא רק בשביל אותן קרבנות דדמן

למטה אבל בחטאת צ"ל דמש"ה אפשר לבטלה משום דיכול לשחוט בראשו של מזבח אצל הקרן ואע"ג דלכתחילה אין לשחוט בראשו של מזבח כמ"ש התוס' זבחים (נ"ח ע"א) ד"ה קדשי צ"ל כיון דליכא איסור דאורייתא בזה חשיב אפשר [וזה דאמרינן בחטאות הפנימיות דהוי הולכה דאי אפשר לבטלה וכתב רש"י ז"ל משום דגנאי הוא לשחוט בהיכל אפשר דהתם משום הגנאי חשיב איסור דאורייתא וצ"ע בזה]....

ובמנחה זה דההולכה ג"כ חשיב לר"ש עבודה שאפשר לבטלה [דרק בסילוק בזיכין שקלינן וטרינן בגמרא אי חשיב אפשר לבטלה] הוא משום דיכול לקמוץ בראשו של מזבח וא"צ להעלות הקומץ למזבח ובמנחת כהנים וכהן משיח דאין בהם קמיצה וע"כ באותן מנחות ההולכה שלהם מתחלת כשמקרבן למזבח לאחר שנגמרה מלאכתן היינו הבליה והאפיה והטיגון צ"ל לר"ש חשיב הולכה שאפשר לבטלה משום דאפשר לעשות כל מלאכתן בראשו של מזבח ולא יהיה צריך אף להעלותן למזבח מיהו לרבנן ע"כ אי אפשר לבטלה לגמרי כיון דמנחות צריכות הגשה א"כ אף אם יעשה אותן בראשו של מזבח ע"כ צריך להורידן להגישן לקרן מערבית דרומית ואח"כ לחזור ולהעלותן א"כ אכתי איכא הולכה מן הרצפה לראשו של מזבח מיהו ר"ש לטעמיה דס"ל במנחות (ס' ע"א) דמנחות שאין בהם קמיצה אין בהם הגשה ומש"ה אפשר לבטלה ודוק:

10. הגרי"ז על מסכת מנחות דף י ע/א

שם, בגמ' אמר ליה אביי הרי הולכת איברים לכבש וכו', ונראה לעיין אם ההולכה על הכבש ג"כ נקרא הולכה, דבכל מקום אמרינן הולכת איברים לכבש ומשמע לכבש דוקא, והנה מהכבש למזבח זורקו כדם, וזה כבר מדין העלאה, אבל על הכבש גופא לכאורה זהו ג"כ הולכה, אבל ברמב"ם כתב בהל' מעה"ק (פ"ו הל"ד) ומוליכו לכבש, ואח"כ מעלין האיברים למזבח וכו', וחשיב ההולכה שעל הכבש להעלאה, ונפק"מ לענין אם יעשה שלא ברגל דמדין הולכה היא הולכה שלא ברגל, אבל מדין העלאה לא שייך בה שלא ברגל:

11. קרן אורה על מסכת מנחות דף י/א

גמרא הרי הולכת איברי' כו' כי אמרינן כו' בדבר המעכב כפרה כו'. פירש"י דהולכת איברים אינו מעכב דיכול לבטלה ולזה תיקשי הא הולכת הדם דיכול לבטל ג"כ ואפי' הכי בעינן ימין (עי' יומא מ"ח ע"א) לרבנן (דרש) [דר"ש] ויותר נראה לפרש דאיבריה גופיהו אינו מעכב כפרה ואם לא הקטיר אימורים כשר וכן מבואר האי לישנא בזבחים דף י"ב ע"ב ע"ש וכן פירש"י ז"ל בעצמו שם בזבחים דף כ"ד (ע"ב) בהאי שמעתא גופא:

12. ספר איזהו מקומן

ואמר מר זו הולכת אברים לכבש:

הולכת אברים מהכבש למזבח היא תחילת הקטרה, ומהיכן בכבש:

בחי' הגרי"ז דקדק מדנקט 'לכבש' ולא 'למזבח' ש"מ דמן הכבש כבר אינו עבודת הולכה אלא תחילת עבודת הקטרה, והאריך בזה במנח"א זבחים ח"ג עמ' י"ח, ובמקדש דוד דן בזה בס' ה. ב.

וראה עוד במנח"א הנ"ל וכן במקדש דוד (סוסי"ד) דדוקא מחצי הכבש ולמעלה חשיבא הקטרה, וביאר בזה המקדש דוד הא דאיתא בתמיד דף לא: שהיו מניחין אברי התמיד מחצי הכבש ולמטה והולכין לקרות את שמע, וה"ט דמחציו ולמעלה חשיבא כבר הקטרה.

ברם יעוי' בתוס' הרא"ש יומא כז: (ד"ה וסרי שמיטה) וכן בתו"י שם (ד"ה סלני) ובריטב"א (ד"ה סלני), ומבואר מדבריהם דאף העלאת אברים לכבש לחציו התחתון חשיבא תחילת הקטרה [דהא פייס דהעלאה לכבש היינו לחציו התחתון כדאיתא במתני' תמיד לא:], ודו"ק שפליגי בזה על תוס' שם (ד"ה אין זר) שלא תירצו על העלאת אברים כתיורצם.

13. ספר מקדש דוד - קדשים - סימן טן

(ב) וכל הפסולים הנזכרים לעיל פסולים לכל עבודות חוץ משמאל דישנן עבודות הכשרות בשמאל כגון הולכת אברים אע"ג דהוי עבודה ובעי כהונה מ"מ בשמאל כשר דאין שמאל פסול רק בעבודות המעכבות כפרה כדאמרינן בזבחים (כ"ד ע"ב) ועוד אשכחן לשמאל הכשירא ביוה"כ דנטל את המחטה בימינו ואת הכף בשמאלו:

והנה יש לחקור בעבודות שאינן שייכות לכפרה כלל כגון דישון המנורה והמזבחות וסידור מערכה אי כשר בשמאל כיון דלא שייכא לכפרה הו"ל כמו הולכת אברים לכבש והקטרת אברים אע"ג דעבודות גמורות הן לכ"ד כשרות בשמאל או הכשר שמאל הוא רק באברים דסוף עבודת הקרבן היא וכיון שאינה מעכבת הכפרה של הקרבן כשר בשמאל אבל כל שהיא עבודה בפ"ע אעפ"י שאינה לכפרה ג"כ בעי ימין...

ספר איזהו מקומן

ובשש"מ"ק (אות ג') תמה דהרי קמיצה אף לר"ש הוה בימין, ואם נותן הקומץ לידו השמאלית כדי לקדשו בכלי בשמאל הוה כנשפך ונפסל - עי"ש שמבאר דמיירי רק באחיזת הכלי שמקדש בו בידו השמאלית ולא בנתינת הקומץ [והוא כפירש"י בובחים דף כד:].

ובישוב דעת רש"י בסוגיין היכי משכחת לה דלא ליהוי כנשפך - עי' מש"כ החזו"א (כא. ז.), ומש"כ המנח"א (עמ' קמ"ט) בשם הגרי"ד.

ספר קהילת יעקב

סימן ג יעקב

ח"כ סי' ל"ג אות ג' בארכוב ובספר מקור ברוך ח"כ סי' מ"ב.

סימן ד

בהא דאמרי בד"ז דמניד לי וכו'

ד"ז וכי מחדר לי לקומץ לדוכתי הקדוש ולפסול כי רב עמרם אמר כגון שהחזירו לביסוף דגושב כי עופה כי כי מחדר לי מנה לי אדפנה דמנה ומניד לי ופסל ממילא דנעשה כמי שהחזירו הקוף ע"כ בסוגיא. משמע כדכ"ל דדוקא צמייד לי כי לא הוי קידוש כלי אצל אי נעל לה מדפנה דמנה ונותנו צידים לגווא דמנה הוי שפיר קידוש כלי שהרי אין כאן כמו שהחזירו הקוף.

וראיתי בחזו"א קמ"ה סי' כ"ח שהבי' והלא הוי כנשפך הכס קודם קבלה ככלי דלא יאספנו וה"ל ככלי קודם קידוש כלי שהיא הקבלה כבר הונח אדפנה דמנה ושוב לא חוטייל מה שיחזיר ויטול ויעשה קידוש בכלי. וכן אמר ש"ל דדוקא בדמים כנשפך קודם קבלה אין לה תקנה לפי שצדיק דם מהפך וכשיאספנו ויחננו ככלי אין כאן דם מהפך אבל צמנחות ש"ל לא שנתן ככלי מוחך ידו וברי את זה יכול להקן עכשיו לחזור וליטול בידו וליטמו ככלי. ואף דילפינן מנחות מדם היינו לענין "להיכי" יתן שיכא דוקא שיטור שלם ככלי אחד ושלל יכא כלי שטל גבי קרקע כדאי בסוגיא אבל לענין "מחיכי" יתן לכלי סקבלה אין ללמוד מדם כיון שיש שם דין דם מהפך אשר לא שייך זה צמנחות. כן ה"ל אפטר לומר לכא"ל. אצל צמנחות ז"ל דכדיא מצוה לקמן דכ"י ע"כ דקומן את המנחה ונתנה לשמאלו לא מהני שיחזיר לימינו דכ"ל כנשפך מהצוהר להרשע דלא מהני שיחזיר ויאספנו כרי להדיא דגם

קהלות

מנחות סימן ד

יעקב

יג

צקומן איכא דין זה דנשפך קודם קבלה [כיוון קודם קידוש כלי] פסול. ויכיוו דנשפך שהקבלה חבא ישר מהמקום שחל צו דין קבלה להכלי המקבל וצמנחות שצמנחות שממנו חל דין קבלה הוא הצוהר לריבין שמשם ילך ישר להכלי המקבלה ובקמיצה שהדין קבלה היינו קדוש כלי הוא מהיד הקומנח לריבין ישר מהיד הקומנח להכלי המקבלה בלא הפסק מקום אחר וה"ל הדק"ל הא דנשמע דאי מנה קומן אדופנה דכלי וחחר ונותנה בידו ככלי כשר [דרק משום דמניד לי דכ"ל כמו שסודרו הקוף פסול] ואמאי וכה הוי כמו נשפך בין קמיצה לקידוש כלי דלא יאספנו כמבואר בדף כ"י. כ"י דברי מרן החזו"א ז"ל אלא שהארכתי כדי שיבין גם מי שאינו עומד בסוגיא זו.

והנראה נזה עפ"מ"כ החזו"א שם דמשמע בדכ"י דדוקא נתן לפסול [הוי כנשפך] אצל לכשר לית לן צב עכ"ל ובנראה בוונחו ז"ל הוא מבה דתניא החס דין זה נהנו לשמאלו שהוא פסול לקמיצה ולא תניא לה צנתן ליד ימינו של חזירי משמע דכ"י לא הוי כנשפך כיון שיד ימין של חזירי ראוי לקמיצה. ולפי"ן ענין נשפך הוא דוקא באפסקי בין קמיצה לקידוש כלי צמנחות שאינו ראוי לנאותו כגון על הרשעה או צמנח"ל. וכ"כ בחידושי מרן הגרי"ה ז"ל פ"ג ממש"ב"ק ה"ב לענין הא דפסק הרמב"ם ז"ל צקידוש הקומן צשני כלים דלא קידש וחחר ונותנס לבלי אחד ע"ש אשר לכא"ל כיון דחצי קומן אינו מתקדש הוי כנשפך על הרשעה בין קמיצה לקידוש קומן רק מצד חסרון שיעורה לא הוי כנשפך כיון שהוא צמנחות הראוי לקידוש קומן רק מצד חסרון שיעורה לא מתקדש אבל מימי אינו כנשפך ע"ש.

והנראה נזה עפ"מ"כ החזו"א שם דמשמע בדכ"י דדוקא נתן לפסול [הוי כנשפך] אצל לכשר לית לן צב עכ"ל ובנראה בוונחו ז"ל הוא מבה דתניא החס דין זה נהנו לשמאלו שהוא פסול לקמיצה ולא תניא לה צנתן ליד ימינו של חזירי משמע דכ"י לא הוי כנשפך כיון שיד ימין של חזירי ראוי לקמיצה. ולפי"ן ענין נשפך הוא דוקא באפסקי בין קמיצה לקידוש כלי צמנחות שאינו ראוי לנאותו כגון על הרשעה או צמנח"ל. וכ"כ בחידושי מרן הגרי"ה ז"ל פ"ג ממש"ב"ק ה"ב לענין הא דפסק הרמב"ם ז"ל צקידוש הקומן צשני כלים דלא קידש וחחר ונותנס לבלי אחד ע"ש אשר לכא"ל כיון דחצי קומן אינו מתקדש הוי כנשפך על הרשעה בין קמיצה לקידוש קומן רק מצד חסרון שיעורה לא הוי כנשפך כיון שהוא צמנחות הראוי לקידוש קומן רק מצד חסרון שיעורה לא מתקדש אבל מימי אינו כנשפך ע"ש. ולפי"ן זה נראה דגם הקומן שהניחו לדעתו דמנה לא הוי כנשפך מה"ש דכ"ל מונה על מקום הראוי לקידוש כלי

שהרי כיון דמצינו אינו חוץ כמש"כ החס"י נחשב כל הסולת כדבר אחד והוא מונח על שולי של הכלי שרת וחשיב שגם הקומן מונה ככלי שרת אלא שאינו מתקדש לפי שהסר לו דפנות של הכלי שרת ועכ"פ הוא מונה צמקום הראוי לקידוש כלי וכל כ"כ"ג לית צ"י משום נשפך וכ"ל.

ויהי לפ"ז מהאי סוגיא דאמרי דמניד לי ראי' לדינו של הרמב"ם ז"ל דכשנתן הקומן צשני כלים לא הוי כנשפך וחחר ונותן מאלו לשני שיהא קומן שלם ככלי אחד ומקדש. ומה שפסק גבי דם שקיבל פחות מכשיטור ככלי זה וכו' דהוי כנשפך חסם צדס שאינו שיש דין דם מהפך וכשיחזור מכלי לכלי לא הוי זה ככלי שני דם מהפך כמש"כ בחידושי מרן הגרי"ה ז"ל. ושר"מ בחזו"א מנחות סי' כ"א סק"ז שהפס דכ"ל דמבואר בדף כ"י דנתן לשמאלו הוי כנשפך לאו דוקא לשמאלו דכ"י ליד ימין של חזירי דהוי כנשפך בין קמיצה לנתינתו כלי וכה דנקטת הבירויחה צנתן לשמאלו הוא משום פלוגתא דר"א ור"ש ע"ש וזה דלא כדבריו. אך בחזו"א קמ"ה סי' אב"ב מרן זל"ה"ה דלא הוי כנשפך אלא צנתן צמקום הפסול לקמיצה וכ"ל אשר לפ"ז יתורן היעב מה שבקשה מרן ז"ל צמנחות סי' כ"א סק"ז הבי' ל"ל בדף ג' ע"כ חרי קרתי לפסול שמאל אחד לקמיצה ואחד לקידוש קומן שלא יכא צמנח"ל הלא ממילא כיון דקמיצה אי"א צמנח"ל הלא משכח"ל קידוש כלי צמנח"ל אי"א נתן מימינו לשמאלו חב הוי כנשפך ופסול מעטם שלא צ"ל מהיד הקומנח אל הכלי אצל אי נימנח דלא נחשב נשפך אלא באפסקי צמקום שאינו ראוי לעבודה י"ל דאי לאו קרתי לפסול שמאל לקידוש כלי לא ה"ל פסול נשפך צמנח"ל לשמאל כיון שהיא כשר לעבודה קידוש כלי [מיהא אינו דומה מנח לעליל דכ"ל מימי אסי

15. דף על הדף מנחות דף י עמוד א

בגמ': אי כתב רחמנא על דם האשם הוה אמינא אית' אין נתקנה לא כתב רחמא על מקום דם האשם.

במשך חכמה (בראשית י"ג ד') ביאר על פי זה הפסוק (שאומרים כל בוקר ב"מה טובו") "ד' אהבתי מעון ביתך, ומקום משכן כבודך" (תהלים כ"ו ח'), שלכאורה היא כפל לשון, אלא הכוונה שהמשורר אומר "ד', אהבתי מעון ביתך" הוא ביהמ"ק בבנינו, שהשכינה היתה שורה שמה, ואף בחורבנו, "ומקום משכן כבודך", איפה שפעם שכן כבוד השכינה, אף שעכשיו איננה שם, כמו שברש"י כאן כתב: "על מקום דם האשם" אף שנתקנה הדם ואיננו, וכמו שדרשו לגבי ביהמ"ק (ברכות ל' פ"א) תלפיות, תל - אף כשהוא תל וחרב, כל פיות פונות לשם. ובמגילה (כ"ח ע"א) כמו כן דרשו "והשימותי את מקדשיכם", אע"פ שהן שוממין, יש בהם קדושה, אע"פ שנחרבו.